

Josef Maršálek

Péct, milovat a žít

Mladá fronta

Péct, milovat a žít

Vyšlo také v tištěné verzi

Vyrobeno pro společnost Palmknihy - eReading

MLADÁ FRONTA

Josef Maršálek

Péct, milovat a žít – e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Josef Maršálek
Péct, milovat a žít

Text © Josef Maršálek, 2019

Cover Photo © Alejandro Cruz

ISBN 978-80-204-5387-7 (tištěná verze)

ISBN 978-80-204-5674-8 (ePDF)

ISBN 978-80-204-5673-1 (ePub)

ISBN 978-80-204-5675-5 (Mobi)

Josef Maršálek

Péct, milovat a žít

Jednatřicátého srpna 1997 jsme se vydali na pravidelný výroční rodinný výlet do Zoo Lešná. Počasí nebylo nic moc, skoro celé léto popršelo. Moravu tenkrát zasáhla tisíciletá voda. Troubky u Přerova prakticky zmizely z povrchu zemského. Naše škodovka stodvacítka si to štrádovala do kopce. Měla najeto asi sedmdesát tisíc kilometrů a byla z druhé ruky. Naše první auto. Táta řídil, máma seděla na sedadle spolujezdce. Vzadu u okna nalevo jsem seděl já. Bylo mi patnáct let a druhý den jsem měl jít poprvé do nové školy, do gymnázia v Hranicích. Moc se mi tam nechtělo. Vedle mě seděla má čtyřletá sestra Zuzka, vedle brácha Aleš, tomu bylo deset, a napravo u okna poslední bratr Luboš, čerstvě čtrnáctiletý. Nudnou či možná žádnou konverzaci v jedoucím autě vyrušovalo jen zapnuté rádio. Hrobové ticho v autě jsem vyrušil já. „Princezna Diana zemřela!“ Máma na to, jak prý jsem na to přišel? „Právě to říkali v rádiu,“ odpověděl jsem. Táta rádio zesílil, abychom se dozvěděli tu tragickou novinu, která v několika minutách zarmoutí téměř celý svět. Měl jsem slzy v očích, bylo mi to, kdovíproč, velmi líto; na začátku léta byl zastřelen můj idol Gianni Versace a teď tohle. Kdyby mi tenkrát někdo řekl, že neuplyne ani pár let, a já, obklopen luxusem, budu pracovat pro nastávajícího tchána Lady Di, běžně potkávat Lady Spencer a komunikovat s ní či péct vdolky pro Její Veličenstvo královnu Alžbětu II., tak bych se tomu dotyčnému z celého srdce vysmál. Tenkrát jsem nevěděl, že limit není nebe anebo hvězdy. Naším limitem je naše vlastní fantazie. Ale popořádku.

Máma

Říká se, že mě naši počali pod ořechem, na zahradě u Dokoupilů. Muselo to být někdy na začátku léta 1981. Rodiče se brali v listopadu a já na svět poprvé mrknul třetího dubna rok nato. První dítě mladých rodičů, mámě Zuzce bylo právě devatenáct a tátovi Pepovi dvaadvacet. Také jsem měl to neuvěřitelné „štěstí“, že jsem byl zároveň prvním vnukem pro všechny prarodiče a synovcem pro strýce a jejich nastávající choti. Takový pokusný králík, řekl bych.

Prvních pár měsíců života jsme všichni strávili u máminých rodičů. Malá chaloupka pod mezí v Kyžlířově s pár místnostmi, kuchyní s vrzajícím stolem a s dvorem plným domácího zvířectva. Kromě prarodičů s námi byli i oba strýcové, mámini mladší bratři. Ten nejmladší, Lukáš, byl jen o šest let starší než já. Strýc, který mě, zvědavého, bude jednou v kočáru hlídat a vyklopí mě. A kterého jeho starší bratr Jirka začne po zahradě honit s hráběmi, aby mu za mě dal co proto.

Brzy nato statky, pro které se táta vyučil jako opravář zemědělských strojů, postavily v sousední vesnici Potštát dvě nové panelové patrové bytovky a rodiče s novomanželskou půjčkou se i se mnou nastěhovali do jednoho z nich. Bydleli jsme v prvním patře, naproti nám Frickovi, kteří měli

syna Martina, myslím, že byl asi o rok dva starší než já. Nad námi Šustkovi a Oharkovi. Paní Maruška Šustková byla učitelkou na místní základní škole, s manželem Karlem měli tři děti; Káju, Sašu a nejmladší dvouletou Janu. S tou se asi v šesti letech zasnoubím a slíbíme si, že se vezmeme. Oharkovi byli ještě bezdětní. Sousedé z vedlejšího domu byli Žabkovi a Řezníčkovi, nad nimi Jeřábkovi a Procházkovi. U Žabků měli dceru Romanu, ta byla vždycky starší a moudřejší než já. A holky Řezníčkovy byly dvě, Katka a Boja. Tady, v tomto mikrokosmu na konci vesnice, jsem měl strávit příštích devět let svého života.

Moje máma byla svá. Pyšná, tvrdá žena, která mě zahrnula láskou, a já si jí opravdu užíval. Po základní škole nastoupila do učení na prodavačku. Hned po roce to vzdala a šla pracovat. Touha vydělávat a osamostatnit se byla silnější. Táta porod a narození syna hodně oslavoval. Oslavoval postupně narození nás všech. Jednoho po druhém tak, jak jsme přicházeli na svět. Máma byla také moje hrdinka. Na fotografiích z mého ranného dětství vypadají oba s tátou velmi šťastně. Idylka. Mladý pár, první syn, samostatnost, přes kopec od jejich milujících rodičů. Nedaleko, ale zase dost daleko na to, aby měli své soukromí a čas pro rodinu, práci, přátele a v neposlední řadě jeden pro druhého.

Na dolním konci náměstí byla ješkárna, historická budova, ve které se zpracovávaly výrobky z kůže a šila se bavlněná povlečení. Máma měla na starost raznici. Přiložila formu a těžkým hydraulickým lisem vysekla z vonavé kůže jednotlivé části rukavic, které o patro níže kolegyně sešivaly do finální podoby. Tu vůni jsem miloval. Rád jsem se také kůže dotýkal. Poznával její texturu. Hladil ji. Po školce, která byla hned naproti, mě tam máma na chvíli brávala. Ženské kolem mě znaly a každá mi chtěla něco říct. Byl jsem stydlín. Nechtěl jsem si povídat. A ze všeho nejmíň rád jsem měl, když po mně chtěly nějakou básničku či zazpívat. V tom hluku a prachu. Nechtělo se mi, ale zároveň jsem neprotestoval. Vždy jsem ulovil

Rodiče se brali
v listopadu 1981. Krásný,
mladý a šťastný pár.

nějaký bonbón či jiný pamlsek. Nejlepší byl cukrový špalek. Ten jsem dostal jen jednou, od paní Sendlerové. Moc mi připomínala babičku.

Z práce se šlo vyzvednout mladšího bratra ze školky a potom domů, na společnou večeři. Na tu jsem se těšil a nejvíce v pátek, kdy jsme mívali párek. Sledoval jsem obřad vysvlékání z umělého střívka se zaujetím. Šup s nimi do vody, pár minut povařit a pečlivě hlídat, aby nepopraskaly. Většinou popraskaly. O to byly lepší, zdály se mi totiž větší. Kečup, plnotučná hořčice a čerstvý páteční chleba. Ten jsem snědl první. Párek jsem si šetřil. Jednou jsme přišli domů, máma vzala kbelík s domácími brambory a začala je škrábat. Byl pátek. Nechápal jsem. Měly přece být párky! Budou bramborové placky. Ty jsem taky miloval. Chtěl jsem pomoci, malý špunt. Dostal jsem do ruky struhadlo. Nejděčnější práce na světě. Musím se dobře učit, abych nemusel strouhat, pomyslel jsem si. Strouhal jsem. Má malá paže mě bolela. Máma přidala kmín a majoránku, prolisovala česnek, přidala vejce a hrst strouhanky, trochu mléka. Osolila a opepřila, zamíchala. Vzala černou těžkou a obrovskou litinovou pánev. Lžící plnou sádla, zaplnula plyn. Na rozpuštěný tuk dala naběračku bramborové směsi, rozetřela. V kuchyni to zavonělo. Omastek všude praskal. Po chvíli placku podebrala obracečkou. Moc to nešlo. Bramborák se rozpadl na několik kusů, byl po celém sporáku. Nevadí. Máma jej setřepala na talíř, na pánev dala další naběračku směsi a příběh se opakoval. Včetně obracení. Seděl jsem na lavici a ani nedutal. Máma sáhla po pytlíku s moukou. Do bramborákové směsi trochu přisypala a zamíchala. Rozetřela na horkou pánev, pár minut počkala a podebrala. Nešlo to. Placka byla k pánvi napevno. Odhrnula záclonu, otevřela kuchyňské okno a pánev i s plackou letěly oknem do potoka. Něco odfrkla a zavřela okno. Vytáhla hrnec a do půlky jej napustila vodou. Z lednice vytáhla párky – byl totiž pátek... Od té doby u nás smažil bramborové placky táta. Druhý den jsme šli pro pánev pod mez k potoku. Nebyla tam.

Na začátku dubna se k nám sjeli příbuzní z Kyžlířova. Všichni se tvářili hrozně důležitě. Ve velké krabici na stole něco bylo. Zajímalo mě to. Chtěl jsem vědět, co v ní je. Byl jsem zvědavý. Máma s tátou se důležitě postavili ke krabici a vytáhli z ní veliký dort. Ořechový, od tety Viktorky. Měl jsem narozeniny – byly mi právě tři roky. Vedle mě si na pohovku sedl malý bratranec Pavel a po povinných fotografiích máma přinesla nůž a slavnostně dort nakrojila. Byla to neuvěřitelná zkušenost. Vůbec jsem nedokázal pochopit, že něco tak nádherného může být zároveň jedlé. Teta Viktorka, švagrová babičky Josefky, byla svými dorty proslavená. Zejména pak ořechovým, prokapaným rumem, promazaným meruňkovou domácí marmeládou a naplněným vanilkovým krémem. A nahoře vždy byla domácí čokoládová poleva a celý dort byl obsypaný mletými vlašskými ořechy. Lahoda. Teta byla vyučená zdravotní sestřička. Dorty, koláče, cukroví a zákusky se naučila péct na večerních kurzech v cukrárně u Peroutků. Jak jsem se posléze dozvěděl, zdobit krémem se tam učili tak, že si prostě připravili bramborovou kaši a tou donekonečna praktikovali zdobení zákusku. Svůj první dort jsem si náležitě šetřil. Tenhle okamžik byl pro mě absolutně klíčovým. Tady se zrodila má láska, nadšení a touha pochopit, jak se dorty a vůbec sladkosti vyrábějí.

Začal květen. Táta vzal svou červenou ukrajinu, posadil mě na štangli a jelo se i s ruksakem plným záhadných věcí směrem k vodní hrázi Harta. Posadili jsme se na kamenný břeh a začala zábava. Táta otevřel batoh, rozvinul udici, nasadil háček a splávek a nahodil. Seděli jsme tam asi dvě nebo tři hodiny, ale spíše se to zdálo jako rok či dva. Musel jsem být absolutně tiše, abych ryby nevyplašil. Nevěděl jsem, zda mám povoleno dýchat. Dýchal jsem. Nosem. A ryby zabraly. Domů jsme odváželi dva pstruhy, které jsme ještě u vody vykuchali. „Budou k večeři,“ řekl táta. Byli. Na másle. S kmínem a paprikou. Vynikající.

Po večeři a po koupeli se šlo spát. Máma vzala tu největší knihu, kterou jsme doma měli, a zeptala se mě, jakou pohádku dneska chci. „Sůl nad

A tenhle dort ke třetím
narozeninám od tety
Viktorky mi měl změnit
život. A taky změnil.

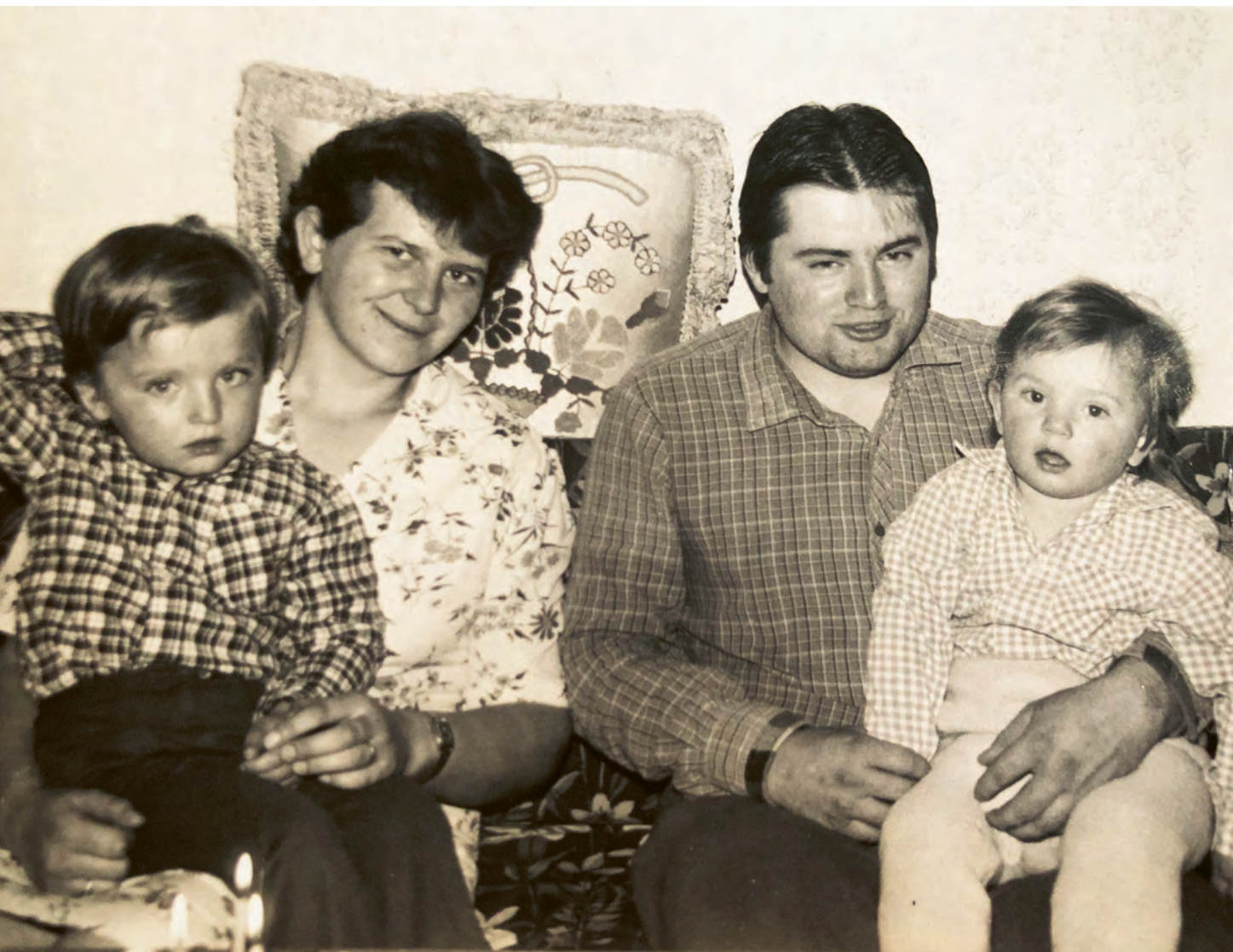
zlato,“ řekl jsem. „Tu o Marušce.“ Máma začala číst. Četla moc krásně. Tajně doufala, že u toho usnu. Marně. Na všech pohádkách jsem měl nejradši konec. Šťastný. Líbilo se mi, že všichni vždycky žili šťastně až do smrti. „Ještě tu o perníkové chaloupce,“ prosím. Dnes už ne. Až zítra.

Začátek května byl chladný. Chystali jsme se na lampionový průvod. Máma mi nachystala do komínku teplé oblečení. Sama se věnovala mému bratru Lubošovi.

Táta přišel z práce a v rukou měl tři podlouhlé klacíky a kousky rozvinovacího papíru, ze kterého se později vyklubaly lampiony. Vzali jsme svíčky a šli jsme před místní školu, před níž už bylo seřazeno spousta lidí. Stmívalo se. Poprchávalo. Dospělí pomáhali dětem rozvinout lampiony, věšeli je na klacíky a dovnitř vkládali zapálené svíčky. Lampiony se houपालy ve větru. Svíčky přerušovaně zhasínal vítr a déšť. Průvod se dal do pohybu, šla s ním kapela až na místní hřiště, kde byla nachystaná zábava, občerstvení a hořel tam velký táborový oheň. Dostal jsem grilovaný párek. Nic víc si nepamatuji. Hlavou se mi honily myšlenky na kus skládaného papíru, který vytvořil lampión, na teplá světla svíček a na můj první párek s hořčicí s dospělými na hřišti. Ani mi nevadilo, že i pod pláštěnkou jsem byl mokrý až na kůži. Spalo se mi dobře.

Lukáš zůstal u nás na víkend, měl mě hlídat. Máma byla doma v kuchyni a vařila. Šli jsme si hrát před barák. Přímo přede dveřmi bylo šterkoviště. Na něm byly do země zasazené železné tyče a na nich natažené šňůry na sušení prádla. Lukáš mi ukazoval, jak dokáže vyšplhat až úplně nahoru. Neuvěřitelné. To jsem ještě neviděl.

Ten den byl slunečný. Nad naší bytovkou byl zatravněný kopec, který se táhl až k lesu nad obzorem. Vždycky jsem si myslel, že je to les kouzelný. Uprostřed na hranici lesa a louky byla dřevěná stavba. Byl jsem přesvědčený, že je to perníková chaloupka. Do lesa jsem sám nesměl. Vlastně jsem v něm ještě nikdy nebyl. Lukáš dostal geniální nápad. „Pojďme do lesa!“

**A už jsme čtyři. Šťastné dětství
na Potštátě pokračuje.**

Máma

Nebyl jsem si jistý, jestli ten nápad je správný. Báł jsem se. Moc dobře jsem věděl, čím vším si museli projít Jeníček a Mařenka. „Pojd', strašpytle, nic se nám nestane.“ – „Máma říkala, že do lesa se nesmí. Uvidí nás z okna.“ – „Neuvidí. Půjdeme kolem rybníka,“ řekl Lukáš. A tak jsme šli.

Rybník byl docela nedaleko, zdál se mi obrovský. Na vodní hladině se zrcadlil les. Perfektně to splňovalo mou představu o tajemném lese s chaloupkou, celou z perníku. Vešli jsme do něj. Všude rostla přeslička a sasan-ky. Na zemi byly šišky v mechu a ve starém jehličí a my se tím lesem vydali směrem k dřevěné roubence. Báł jsem se, že nás chytne hajný nebo že narazíme na nějaké divoké velké zvíře. Žádné jsme naštěstí nepotkali.

Když jsme procházeli kolem zašedlé dřevěné stavby, zjistil jsem, že vůbec není z perníku. Byly to staré desky, na kterých se podepsal čas. „Je to jenom seník,“ řekl Lukáš. V mé dětské perspektivě byl obrovský. „Půjdeme zpátky domů,“ řekl jsem. „Ještě vylezeme kousek nahoru,“ dostal nápad. Špatný nápad. Hodně špatný. Jak tak šplhal po starých trámech, šlápl na podivně vypadající kouli. Celou stavbou to jenom zahučelo. Z koule začaly vylétávat obrovské včely. Hrozně jsem se báł. „Pojd', mizíme odtud,“ zasípal Lukáš. Vzali jsme nohy na ramena, vypadli z lesa a utíkali z kopce dolů směrem k domu. A všechny včely za námi. Pár žihadel jsem dostal do rukou, dvě do tváře a jedno do rtu. Ani to tak nebolelo, ale hrozně moc mě to vystrašilo. Věděl jsem, že do toho lesa už mě nikdy nikdo nedostane. Lukáš také pár žihadel schytil. Vpadli jsme domů do bytu. Můj mladý strýc musel s pravdou ven.

Nevnímal jsem, co mu na to máma řekla. Jenom vím, že vzala cibuli, oloupala ji a smíchala s octem. Vzniklou směs nám natřela na rány. Vedle mě seděl můj mladší bratr. Koukal na nás a plakal. Cítil jsem se hrozně důležitý. Byl jsem potřený cibulí s octem, měl jsem nateklý ret, smrděl jsem jak zavařené okurky a měl jsem něco, co brácha neměl. Máma mě zachránila. Byla moje hrdinka, vždycky si věděla rady.

Hrál jsem si venku se sousedkou Janou. Jana byla o hlavu vyšší a o dva roky chytřejší. Měli jsme k sobě opravdu blízko. Kvetly pampelišky. „Doma z nich děláme pampeliškový med,“ řekla. Ukázala mi, jak se z pampelišek pletou věnečky. To se mi dost líbilo. Jen tak posbírat květiny na louce a dát jim tvar. Věnce jsme si dali do vlasů. Udělali jsme si obřad. Slíbili jsme si věrnost. A jednou, až budeme dospělí, se vezmeme.

Janini rodiče se vrátili z dovolené. Byli u moře v Bulharsku. Jana mi donesla výborné lékořicové bonbóny. Takové, co mají barevnou cukrovou vrstvu a uvnitř černou gumovou lékořici. Vyprávěla mi o moři, o veliké vodní ploše naplněné slanou vodou. O mořských rybách, o písčitéch plážích. O palmách. A sluníčku a modré obloze. Záviděl jsem jí.

Jednou o víkendu jsme se s mámou a s bráchou vydali pěšky přes kopeček do její rodné vesnice, do Kyžlířova. Byl krásný den, svítilo sluníčko. Cesta nebyla dlouhá, asi tři kilometry. Pro malého kluka se ovšem zdála nekonečná. Bylo léto, stromy byly zelené, louky rozkvetlé, pamatuji si, že všude byl slyšet hmyz. Cesta vedla kolem velkého bukového lesa. Někde asi v její půlce jsme si sedli na bobek, máma otevřela tašku a vyndala z ní chleba, pomazánkové máslo, rajčata. Příborovým nožem namazala chleba máslem, ke kterému jsme zakusovali rajská jablíčka. Takhle mi ještě nikdy nechutnala. Dojeli jsme a došli až do vesnice, k místnímu statku, kde pracovala babička Josefka. Starala se o krávy. Dojila třicet čtyřicet krav každý den. Dvakrát denně. Vstávala brzo ráno a domů chodila až se setměním. V kravíně to vonělo. Čerstvou trávou, senem a fermentovanou siláží. Babička nám do oprýskaného hrnku nalila čerstvě vychlazené nadojené mléko. Bylo lahodné.

Nechali jsme babičku poklízet a došli jsme až k jejímu rodnému domu. Děda spal na otrhané kožené sedačce na zahrádce. Vešli jsme do kuchyně. V konvici byl uvařený černý pigi čaj oslazený expreso sirupem. Tu chuť mám ještě pořád na jazyku. Na stole byly upečené koláče